

Kloosterkerk – 13 augustus 2023

Johannes 14,1-14

ds. Rienk Lanooy

Gebed om ontferming

Zoals dit huis is:
ruim en licht
zo zouden we zelf
ook graag willen leven
en nu eens lukt het ook
maar dan weer
slagen we er niet in
om te ontsnappen
aan dat soms zo
benauwde en benepen bestaan
we draaien rond
in hetzelfde kringetje
zijn korzelig en kribbig
vooral naar wie wij
het meeste liefhebben
we stappen
telkens weer
in hetzelfde tredmolen
en alles is zoals het was.
Doe ons opstaan
en wijs ons de weg
van ruimte en licht
daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Zoals dit huis is:
ruim en licht
zo zouden we zelf
ook graag omgaan
met elkaar
soms gaat dat vanzelf
dan weer is het
hard werken
maar het gebeurt ook
dat het niet lukt:
dan
laten we ons kennen
met ons vooroordeel
onze jaloezie
ja, weerzin.
Vreemd
hoe dat met ons
aan de haal kan gaan
alsof we machteloos zijn.
Doe ons opstaan
en ga ons voor op de weg
van ruimte en licht
daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Zoals dit huis is:
ruim en licht
zo zouden we
ook wel willen
dat de hele wereld is:
een oase van
goedheid,
schoonheid
en menselijkheid
in dat onbevattelijke
en zo onverschillige heelal.
Hoe vreemd
dan toch
dat we elkaar
de tent uitvechten
de pas afsnijden
de tak afzagen
waarop we zelf zitten.
Doe ons opstaan
o God,
en wees onze weg
van ruimte en licht
en daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Bij de lezing

'Zoo ik iets ben... ben ik een Hagenaar', schreef Louis Couperus. Het is het thema van de beeldtentoonstelling Voorhout Monumentaal. Daarbij aansluitend lezen we in de zomerperiode uit het evangelie naar Johannes waarin zeven 'Ik ben' woorden van Jezus zijn opgenomen. Vandaag gaat het over het woord: *Ik ben de weg, de waarheid en het leven*. Ze maken deel uit van Jezus afscheidsrede waarin hij zijn vrienden voorbereid op een leven zonder hem, zonder zijn fysieke aanwezigheid. Dat is immers ook de situatie waarin de eerste lezers van dat evangelie verkeren, en wij niet anders. Lezing uit Johannes 14.

Preek

'Toen ik naar Santiago vertrok' schrijft de Franse diplomaat Jean-Christophe Rufin. 'toen ik naar Santiago vertrok, zocht ik niets, en ik heb het gevonden'. In zijn reisverslag dat hij pas achteraf schrijft, vertelt Rufin over zijn ervaring als pelgrim onderweg naar Santiago. Gelovig is hij niet per se, in elk geval niet meer op een kerkelijke manier. En waarom hij de camino wil lopen, weet hij ook niet goed. Het is niet om de toerist uit te hangen of om voor even te ontsnappen aan de waan van de dag. Het zit dieper, het is existentiëler. Diep in hem schuilt een soort innerlijke onrust die hem drijft om te gaan. En misschien is er hier ook wel iemand die dat onrustige gevoel kent dat het leven dat je leidt het niet is, net niet of helemaal niet, ook al weet je niet wat dat 'net niet' of 'helemaal niet' is. Er is onrust. Je hebt het gevoel dat je moet gaan. Er

is iets wat je roept om andere wegen te bewandelen, ook al weet je niet wat en hoe. In oude geloofstaal zei men: “Hier beneden is het niet”. En ook al is Rufin – en velen met hem – 'boven' kwijtgeraakt, het maakt de onrust niet minder.

En zo zet hij de ene voet voor de andere en gaat op weg. Hij zoekt niet, het overkomt hem; niet omdat hij met zijn hoofd in de wolken loopt, maar juist in het fysieke van de tocht, het harde, de blaren, daar waar de maskers weggevallen zijn, zijn lichaam protesteert, hij de verkeerde afslag neemt. Het gebeurt onderweg. Al gaande vindt de omslag plaats. En hij ervaart wat alle moderne pelgrims vertellen: dat het niet gaat om de eindbestemming, maar om de tocht zelf. De reis zelf is de bestemming, de weg is het doel.

Zou dat de reden zijn dat Jezus in het evangelie naar Johannes over zichzelf spreekt als 'de weg'. *Ik ben de weg, de waarheid en het leven*, klinkt daar. Wie enigszins in de christelijke traditie is opgegroeid, zal deze drieslag bekend voorkomen. Ze hebben, door hun bekendheid, iets van een slogan, een motto, een strijdkreet gekregen. En zo worden ze nog wel gebruikt: op de reclamezuil van het station, als een bumpersticker op de snelweg. Daardoor hebben ze een soort aureool gekregen van het zuivere christendom: wie deze woorden onderschrijft, hoort er bij. En omgekeerd natuurlijk ook: wie dat niet doet, hoort er niet bij. Maar Jezus zegt niet: Ik ben de bestemming, maar ik ben de weg...

U weet misschien dat het evangelie naar Johannes als laatste van de vier evangeliën is geschreven, in een tijd dat Jezus al vele tientallen jaren niet meer lijfelijk aanwezig is onder zijn navolgers. En telkens komt de vraag weer terug hoe ze het volhouden om in zijn Geest te leven? En misschien is dat ook wel de vraag aan ons: hoe houden we het vol? Waar ga je heen, wat hoop je, welke roep laat je toe en welke neger je, durf je de onrust in je leven toe te laten. Veel mensen, m.n. jonge mensen hebben moeite om de richting van hun leven te bepalen. Ze zien wel dat zoals hun ouders/de generatie vóór hen, leefde(n), niet langer houdbaar is. Ze ervaren dat er zo ontzettend veel van hen gevraagd wordt, en dat de ruimte om fouten te maken, verkeerde beslissingen te nemen, steeds kleiner wordt. De mogelijkheden zijn enorm, bijna alles kan, maar je moet het dan ook helemaal zelf waarmaken en wie het verprutst krijgt niet zomaar een tweede kans. Waar vind je houvast als alles beweegt, als alles flexibel is, als niets bestendig is, als je je afvraagt of dit nu het leven is zoals het bedoeld is?

Aan de eerste navolgers van Jezus laat Johannes hun leidsman zeggen: *Wees niet ongerust, maar vertrouw op God en op mij*. Ja, maar hoe doe je dat? En dan gebruikt Jezus die woorden: *Ik ben de weg, de waarheid en het leven*. Je zou dat ook kunnen vertalen als: Ik ben de betrouwbare weg die tot het leven leidt. Dat is geen objectieve uitspraak over wat het juiste geloof is, maar een uitnodiging om de roep naar het goede leven te horen en er aan toe te geven. Vaak denken mensen bij geloof dat het vooral een kwestie is van de juiste woorden in de juiste volgorde op het juiste moment uitspreken. Maar hier gaat het om iets anders. Je zou dat het verschil tussen de kaart en de weg kunnen noemen. De kaart is immers niet het gebied. De theorie is niet het werkelijk leven. En voor je het weet is geloven een soort theoretische waarheid geworden – als een plattegrond, waar alles in de juiste verhoudingen op is ingetekend, maar waar je niks mee kunt, als je niet zelf op weg gaat.

Wil je weten hoe je leven anders wordt, dan zul je moeten opstaan, want dan komt het niet aan op de juiste leer, niet op de ware kennis, het deugdelijke geloof of de afgebakende doctrine, maar op het gaan van een weg in het doodgewone leven, de ene voet zetten voor de andere en in beweging komen zoals een pelgrim pas pelgrim wordt als ze gáát. En de weg is deze: die van

Jezus zelf. Want hij wijst de weg niet, hij is de weg zelf. Hij is de Tora, de weg van Mozes en de profeten, in levende lijve. Zijn leven is een levensweg, zijn pelgrimage kan de onze worden. Zijn weg te gaan is het doel, de bestemming.

En hoe loopt die weg? Even vóór dit hoofdstuk over de weg, de waarheid en het leven, heeft Jezus de voeten van zijn leerlingen gewassen. Het is de laatste avond van hen samen, de avond waarop alles wat er nog gezegd moet worden, gezegd wordt, maar meer dan de woorden staat op die laatste avond het doen centraal. Jezus wast de voeten van zijn vrienden. Als je iets van Jezus als weg wilt begrijpen, dan zul je die vreemde, paradoxale weg ook moeten gaan: de weg van de leider die dienaar wordt, de weg van de opgestane die neerknielt in het stof, van de macht die zwak wil zijn, van een God die zich kleiner maakt dan de mens. Zo is de weg, de waarheid en het leven, zo is de betrouwbare weg die naar het leven leidt. En door die weg te gaan, verdien je niet het Koninkrijk van God, maar door zo te leven, maak je er deel van uit. Door deze weg onderlangs te gaan, jezelf te geven i.p.v. jezelf koste wat kost te handhaven, krijg je niet – ooit, misschien, ergens – het eeuwige leven, maar leef je dat leven al – leven met eeuwigheidswaarde. Door deze andere weg te gaan kom je bij de Eeuwige zelf uit, die zich altijd weer anders in deze wereld ophoudt dan we denken.

Is dat alleen voorbehouden aan gelovigen? En wie zijn dan die gelovigen? En wat is dat dan: 'een gelovige'? Ik weet het niet. Althans niet op papier, maar ik zie dat mensen bewust of onbewust op Jezus' uitnodiging ingaan en zijn weg bewandelen. En ieder doet dat op zijn eigen manier, want mijn weg is een andere dan die van jou, en ik maak andere fouten dan jij, en ik moet op een ander moment dan jij op mijn schreden terugkeren als ik een verkeerde afslag neem. Er is ruimte op deze weg. Ze is niet exclusief voorbehouden aan een kleine groep. *In het huis van mijn Vader zijn vele verblijfplaatsen*, zegt Jezus tegen zijn vrienden en hoe mooi het ook als een rouwtekst kan klinken, het gaat hier in eerste instantie niet om de hemel of iets van die strekking. Met het huis van mijn Vader, heeft Johannes het elders in zijn evangelie over de tempel, maar als hij zijn evangelie schrijft is die tempel al decennia eerder verwoest door de Romeinen. Het huis van mijn Vader is hier niet zozeer dat huis van hout en steen. Het is voor Johannes eerst: Jezus zelf, de verrezen. Waar God te vinden is, zegt Johannes met zoveel woorden, is niet op die ene verwoeste plek, maar allereerst in een mens, in Jezus zelf. In Johannes' eigen woorden: *Wie mij heeft gezien, heeft de Vader gezien*.

In dit huis, in deze Jezus, is plaats voor velen. Hij maakt ruimte in zichzelf om ieder die zijn weg loopt te ontvangen. Hij werkt zich een slag in de rondte als het kamermeisje dat alles klaar maakt voor de gasten. *In het huis van mijn Vader zijn vele verblijfplaatsen*. Je hoeft niet bang te zijn dat er geen plaats is, dat je er niet thuis hoort, dat je niet gelovig genoeg bent. Iedere dag is er voor ieder mens weer een kans om de onrust in jezelf te beantwoorden met een stap op de weg die naar het leven leidt.

In een interview met rabbijn Lody van de Kamp over de klimaatcrisis en wat die soms ook aan vals optimisme aan de ene en doemdenken aan de andere kant teweegbrengt bij mensen, haalt hij Jonathan Sacks aan, de voormalige opperrabbin van het Verenigd Koninkrijk. 'Hij maakte onderscheid tussen wat hij 'eindige' en 'oneindige' stadia in de wereld noemde. Sommige dingen in het leven zijn eindig, zei hij. Je bouwt een kast en op een gegeven moment is die af. Maar er zijn ook zaken die nooit 'af' zijn. Je eigen leven bijvoorbeeld. Of de ontwikkeling van de wereld. Veel mensen behandelen de klimaatcrisis als een 'eindig' iets. We moeten even een transitie maken en dan is het 'klaar'. Maar de wereld is nooit af en de omschakeling naar een betere omgang met de schepping – daar horen ook de medemensen bij – is 'oneindig', een

ongoing process tot het einde der tijden. Er komt nooit een punt waarop het af is. Toch heb je de plicht om eraan te blijven werken'.

Zo is ook de betrouwbare weg die naar het leven leidt: een *ongoing process* zoals de pelgrim altijd weer opnieuw op weg zal gaan. Of hij aankomt, weet hij niet, of hij vindt wat hij niet zoekt, weet hij niet. Jean-Christophe Rufin, de Franse diplomaat zei het al: 'Toen ik naar Santiago vertrok, zocht ik niets, en ik heb het gevonden'. Je zou er aan toe kunnen dat wie de weg van Jezus gaat niets zoekt, maar wel gevonden wordt en daarin het goede leven, en de goede God ontmoet. De uitnodiging ligt er...

bronnen:

- Jan Nieuwenhuis, *Groeten van Johannes: berichten uit het vierde evangelie*, Delft: Meinema 1987
- 'Wat helpt ons verder in het klimaatdebat: hoop of angst?', *Trouw* – 9 augustus 2023
- Een preek van Jurjen Beumer uit 2003

Gebeden, stil gebed en onze vader

In de stilstand, de gedachte en de ervaring dat zo veel in deze wereld onveranderlijk lijkt te zijn, toont zich uw Zoon als een weg die naar het leven leidt. Dat wij die weg gaan en al gaande het goede leven vinden zo bidden wij.	voor wie het leven niet is wat ze hoopten: de armen die alsmaar armer worden de werkers aan menselijkheid die altijd maar weer gedwarsboomd worden de werkers aan vrede in Myanmar Oekraïne Niger die overstemd worden door de leugen de mensen die geraakt zijn door storm en water wind en vuur als op Hawaï en alles zijn kwijtgeraakt inclusief hun toekomst de mensen die niet mee kunnen komen in onze strak georganiseerde	maatschappij, die geen netwerk hebben en zich eenzaam en verlaten voelen, de mensen die kampen met tegenslag en verdriet en we noemen... Trouwe God dat de weg die uw Zoon is ons verder brengt, dichter bij wat er werkelijk toe doet dichter bij elkaar dichter bij u en hoor ons als wij in stilte zeggen wat we meedragen in ons eigen hart...
En dat al die anderen die dat goede leven evenzeer of misschien nog wel hartstochtelijker behoeven op hun eigen manier de weg vinden en daarom bidden wij		

Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden die klinken in de Kloosterkerk, stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71 ten name van Stichting Kloosterkerk.

U steunt ons werk ermee!